॥ प्रतिसर-बन्धन-मन्त्राः॥

ॐ भूः। तथ्संवितुर्वरैण्यम्। ॐ भुवः। भर्गो देवस्यं धीमहि। ओ॰ सुवः। धियो यो नंः प्रचोदयाँत्। ॐ भूः तथ्संवितुर्वरैण्यम्। भर्गो देवस्यं धीमहि। ॐ भुवः। धियो यो नंः प्रचोदयाँत्। ओ॰ सुवः। तथ्संवितुर्वरैण्यम्। भर्गो देवस्यं धीमहि। धियो यो नंः प्रचोदयाँत्।

॥ वेदादयः॥

अग्निमींळे पुरोहितं यज्ञस्यं देवमृत्विजम्। होतांरं रत्न-धातंमम्॥

इषेत्वोर्जे त्वां वायवंः स्थो पायवंः स्थ देवो वंः सिवता प्रापंयतु श्रेष्ठंतमाय कर्मणे॥

अग्र आयांहि वीतये गृणानो ह्व्यदांतये। नि होतां सिथ्सि बर्हिषिं॥

शन्नों देवीर्भिष्टंय आपों भवन्तु पीतर्यें। शं योर्भिस्नंवन्तु नः॥

॥कृणुष्व पाजः॥

कृणुष्व पाजः प्रसितिं न पृथ्वीं याहि राजेवामेवा इसेन। तृष्वीमनु प्रसितिं द्रूणानोऽस्तांसि विध्यं रक्षसस्तिपिष्ठैः। तवं भ्रमासं आशुया पंतन्त्यनुं स्पृश धृषता शोशुंचानः। तपू इंष्यग्ने जुह्वां पत्रङ्गानसंन्दितो वि सृंज विष्वंगुल्काः। प्रति स्पशो वि सृंज तूर्णितमो भवां पायुर्विशो अस्या अदंब्यः। यो नों दूरे अघश ईसो यो अन्त्यग्ने माकिष्टे व्यथिरा दंधर्षीत्॥१॥

उदंग्ने तिष्ठ प्रत्याऽऽतंनुष्व न्यंमित्रा शेषातात्तिग्महेते। यो नो अरांति समिधान चक्रे नीचा तं धंक्ष्यत्सं न शुष्कम्। ऊर्ध्वो भंव प्रति विध्याध्यस्मदाविष्कृंणुष्व दैव्यांन्यग्ने। अवं स्थिरा तनिह यातुजूनां जामिमजांमिं प्र मृंणीहि शत्रून्। स ते जानाति सुमतिं यंविष्ठ य ईवंते ब्रह्मंणे गातुमैरंत्॥२॥

विश्वांन्यस्मे सुदिनांनि रायो द्युम्नान्यर्यो वि दुरो अभि द्यौत्। सेदंग्ने अस्तु सुभगंः सुदानुर्यस्त्वा नित्येन ह्विषा य उक्थैः। पिप्रींषित् स्व आयुंषि दुरोणे विश्वेदंस्मे सुदिना साऽसंदिष्टिः। अर्चामि ते सुमृतिं घोष्युर्वाख्सं तें वावातां जरतामियङ्गीः॥३॥

स्वश्वांस्त्वा सुरथां मर्जयेमास्मे क्षत्राणिं धारयेरनु द्यून्। इह त्वा भूयां चंरेदुप् त्मन्दोषांवस्तर्दीदिवाश्समनु द्यून्। कीडंन्तस्त्वा सुमनंसः सपेमाभि द्युम्ना तंस्थिवाश्सो जनांनाम्। यस्त्वा स्वश्वंः सुहिर्ण्यो अंग्न उपयाति वसुंमता रथेन। तस्यं त्राता भंवसि तस्य सखा यस्तं आतिथ्यमांनुषग्जुजोषत्। मृहो रुजामि बन्धुता वचोभिस्तन्मां पितुर्गोतंमादन्वियाय॥४॥

त्वं नो अस्य वर्चसिश्चिकिद्धि होतंर्यविष्ठ सुऋतो दमूंनाः। अस्वंप्रजस्तरणंयः सुशेवा अतंन्द्रासोऽवृका अश्रेमिष्ठाः। ते पायवंः सिध्रयंश्चो निषद्याऽग्ने तवं नः पान्त्वमूर। ये पायवं मामतेयं ते अग्ने पश्यंन्तो अन्धं दुरितादरंक्षन्। रुरक्ष तान्थ्सुकृतों विश्ववेदा दिफ्संन्त इद्रिपवो ना हं देभुः॥५॥

त्वयां वय संध्नयं स्त्वोतास्तव प्रणींत्यश्याम् वाजान्। उभा शक्तां सूदय सत्यतातेऽनुष्टुया कृणुद्यह्रयाण। अया ते अग्ने समिधां विधेम् प्रति स्तोम श्रिस्यमां गृभाय। दहाऽशसों रक्षसंः पाद्यंस्मान्द्रुहो निदो मित्रमहो अवद्यात्। रक्षोहणं वाजिनमाऽऽजिंघर्मि मित्रं प्रथिष्टमुपं यामि शर्म। शिशांनो अग्निः ऋतुंभिः समिद्धः स नो दिवा स रिषः पांतु नक्तम्॥६॥

वि ज्योतिषा बृह्ता भाँत्यग्निराविर्विश्वांनि कृणुते महित्वा। प्रादेवीर्मायाः संहते दुरेवाः शिशीते शृङ्गे रक्षंसे विनिक्षे। उत स्वानासो दिविषंन्त्वग्नेस्तिग्मायुंधा रक्षंसे हन्तवा उं। मदें चिदस्य प्ररुजन्ति भामा न वंरन्ते परिबाधो अदेवीः॥७॥

॥ आप्यम्॥

अग्ने यशस्विन् यशंसेममंप्येन्द्रांवतीमपंचितीमिहा वंह। अयं मूर्धा पंरमेष्ठी सुवर्चाः समानानांमृत्तमश्लोको अस्तु। भद्रं पश्यन्त उपं सेदुरग्रे तपो दीक्षामृषयः सुवर्विदंः। ततः क्षत्रं बलमोजंश्च जातं तदस्मै देवा अभि सं नंमन्तु। धाता विधाता पंरमा (१५)

उत स्न्हक्य्रजापंतिः परमेष्ठी विराजां। स्तोमाश्छन्दा रेसि निविदो म आहुरेतस्मै राष्ट्रम्भि सं नेमाम। अभ्यावेर्तध्वमुप् मेर्त साकम्य शास्ताधिपतिर्वो अस्तु। अस्य विज्ञान्मनु स रेभध्वमिमं पृश्चादनुं जीवाथ सर्वे।

॥ हिरण्यवर्णीयाः॥

(तैत्तिरीयसंहितायां काण्डम् - ५ / प्रपाठकः - ६ / अनुवाकः - १ / पश्चादयः - १-४)

हिरंण्यवर्णाः शुचंयः पावका यासुं जातः कृश्यपो यास्विन्द्रेः। अग्निं या गर्भं दिधिरे विरूपास्ता न आपः शङ् स्योना भंवन्तु। यासा र राजा वर्रुणो याति मध्ये सत्यानृते अंवपश्यञ्जनांनाम्। मधुश्चतः शुचंयो याः पांवकास्ता न आपः शङ् स्योना भंवन्तु। यासां देवा दिवि कृण्वन्तिं भृक्षं या अन्तरिक्षे बहुधा भवन्ति। याः पृथिवीं पर्यसोन्दन्तिं (१) शुक्रास्ता न आपः शङ् स्योना भंवन्तु। शिवेनं मा चक्षुंषा

पश्यतापः शिवयां तनुवोपं स्पृशत त्वचं मे। सर्वारं अग्नीर

रंफ्सुषदों हुवे वो मिय वर्चो बलुमोजो नि धंत्त। यददः संम्प्रयतीरहावनंदता हुते। तस्मादा नुद्यों नामं स्थ ता वो नामानि सिन्धवः। यत्प्रेषिता वर्रुणेन ताः शीभर्ं समवंत्गत। (२)

तदाँप्रोदिन्द्रों वो यतीस्तस्मादापो अनुं स्थन। अपकाम इ स्यन्दंमाना अवीवरत वो हिकम्ं। इन्द्रों वः शक्तिंभिर्देवीस्तस्माद्वाणीम् वो हितम्। एको देवो अप्यंतिष्ठथ्स्यन्दंमाना यथावृशम्। उदांनिषुर्म्हीरिति तस्मांदुदकम्ंच्यते। आपो भृद्रा घृतमिदापं आसुरुग्नीषोमौ बिभृत्याप इत्ताः। तीव्रो रसो मधुपृचां- (३)

मरं गम आ माँ प्राणेनं सह वर्चसा गन्न। आदित्पंश्याम्युत वां शृणोम्या मा घोषों गच्छति वाङ्गं आसाम्। मन्यें भेजानो अमृतंस्य तर्हि हिरंण्यवर्णा अतृंपं यदा वंः। आपो हिष्ठा मयोभुवस्ता नं ऊर्जे दंधातन। महे रणांय चक्षंसे। यो वंः शिवतंमो रसस्तस्यं भाजयतेह नंः। उशतीरिव मातरंः। तस्मा अरं गमाम वो यस्य क्षयांय जिन्वंथ। आपों जनयंथा च नः। दिवि श्रंयस्वान्तरिक्षे यतस्व पृथिव्या सम्भव ब्रह्मवर्च्समंसि ब्रह्मवर्च्सायं त्वा॥ (४)

॥ पवमानसूक्तम्॥

पवमानः सुवर्जनंः। पवित्रेण विचंर्षणिः। यः पोता स पुंनातु मा। पुनन्तुं मा देवज्नाः। पुनन्तु मनंवो ध्रिया। पुनन्तु विश्वं आयवंः। जातंवेदः पवित्रंवत्। पवित्रंण पुनाहि मा। शुक्रेणं देवदीद्यंत्। अग्ने क्रत्वा क्रतूर् रन्। यत्ते पवित्रमर्चिषिं। अग्ने वितंतमन्तरा। ब्रह्म तेनं पुनीमहे। उभाभ्यां देवसवितः। पवित्रेण सवेनं च। इदं ब्रह्मं पुनीमहे। वैश्वदेवी पुंनती देव्यागांत्। यस्यै बह्वीस्तुनुवो वीतपृष्ठाः। तया मदंन्तः सधमाद्येषु। वयः स्याम पतंयो रयीणाम्। वैश्वानुरो रुश्मिर्भिर्मा पुनातु। वार्तः प्राणेनेषिरो मयो भूः। द्यावांपृथिवी पर्यंसा पर्योभिः। ऋतावंरी यज्ञिये मा पुनीताम्। बृहद्भिः सवितस्तृभिः। वर्षिष्ठैर्देवमन्मंभिः। अग्ने दक्षैः पुनाहि मा। येनं देवा अपुनत। येनाऽऽपों दिव्यं कर्शः। तेनं दिव्येन ब्रह्मणा। इदं ब्रह्मं पुनीमहे। यः पांवमानीर्ध्येतिं। ऋषिभिः सम्भृत् रसम्। सर्वर् स पूतमंश्ञाति। स्वदितं मांतरिश्वना। पावमानीयों अध्येतिं। ऋषिभिः सम्भृत् रसम्। तस्मै सरस्वती दुहै। क्षीर स्पिर्मधूंदकम्॥ पावमानीः स्वस्त्ययंनीः। सुद्घाहि पयंस्वतीः। ऋषिंभिः सम्भृतो रसंः। ब्राह्मणेष्वमृत १ हितम्। पावमानीर्दिशन्तु नः। इमं लोकमथो अमुम्। कामान्थ्समधियन्तु नः। देवीर्देवैः समार्भृताः। पावमानीः स्वस्त्ययंनीः। सुद्घाहि घृंतश्चतंः। ऋषिंभिः सम्भृतो रसंः। ब्राह्मणेष्वमृतर् हितम्। येनं देवाः प्वित्रेण। आत्मानं पुनते सदाँ। तेनं सहस्रंधारेण। पावमान्यः पुनन्तु मा। प्राजापत्यं प्वित्रम्ँ। श्तोद्यांम १ हिर्ण्मयम्ँ। तेनं ब्रह्म विदों वयम्। पूतं ब्रह्मं पुनीमहे। इन्द्रंः सुनीती सह मां पुनातु। सोमंः स्वस्त्या वर्रुणः सुमीच्याँ। यमो राजाँ प्रमृणाभिः पुनातु मा। जातवेदा मोर्जयंन्त्या पुनातु।

॥ वरुणसूक्तम्॥

(तैत्तिरीयसंहितायां काण्डम् - १ / प्रपाठकः - ५ / अनुवाकः - ११ / पश्चादयः – ४९-५०)

उद्त्तमं वंरुण् पाशंमस्मदवांधमं वि मध्यमः श्रंथाय। अथां वयमांदित्यव्रते तवानांगसो अदितये स्याम॥

(तैत्तिरीयसंहितायां काण्डम् - १ / प्रपाठकः - २ / अनुवाकः - ८ / पश्चादयः – १५)

अस्तंभ्राद्यामृष्भो अन्तरिक्षमिमीत वरिमाणं पृथिव्या। आसीद्द्विश्वा भुवंनानि सम्राड्विश्वेत्तानि वर्रुणस्य व्रतानि।

(तैत्तिरीयसंहितायां काण्डम् - ३ / प्रपाठकः - ४ / अनुवाकः - ११ / पश्चादयः – ४६)

यत्किं चेदं वंरुण् दैव्ये जर्नेऽभिद्रोहं मंनुष्यांश्वरांमसि। अचित्ती यत्तव धर्मा युयोपिम मा नस्तस्मादेनंसो देव रीरिषः। कित्वासो यद्विरिपुर्न दीवि यद्वां घा स्त्यमुत यन्न विद्या सर्वा ता वि ष्यं शिथिरेवं देवाथां ते स्याम वरुण प्रियासंः॥ अवं ते हेडों वरुण नमोभिरवं युज्ञेभिरीमहे हुविर्भिः। क्षयंत्रस्मभ्यंमसुर प्रचेतो राज्नन्नेना रेसि शिश्रथः कृतानिं॥

(तैत्तिरीयसंहितायां काण्डम् - २ / प्रपाठकः - १ / अनुवाकः - ११ / पश्चादयः – ६५)

तत्त्वां यामि ब्रह्मणा वन्दंमान्स्तदाऽऽशांस्ते यजंमानो ह्विर्भिः। अहेंडमानो वरुणेह बोुद्ध्युरुंशश्स् मा न् आयुः प्रमोषीः॥

॥रुद्रसूक्तम्॥

(तैत्तिरीयसंहितायां काण्डम् - ४ / प्रपाठकः - ५ / अनुवाकः - १० / पश्चादयः – २४)

परि णो रुद्रस्यं हेतिर्वृणक्तु परि त्वेषस्यं दुर्मतिरंघायोः। अवं स्थिरा मुघवंद्र्यस्तनुष्व मीब्वंस्तोकाय तनयाय मृडय।

(तैत्तिरीयसंहितायां काण्डम् - ४ / प्रपाठकः - ५ / अनुवाकः - १० / पञ्चादयः – २३–२४)

स्तुहि श्रुतं गेर्त्सदं युवनिं मृगं न भीमम्पह्रुत्मुग्रम्। मृडा जीरेत्रे रुद्र स्तवनि अन्यं ते अस्मन्नि वेपन्तु सेनीः।

(तैत्तिरीयसंहितायां काण्डम् - ४ / प्रपाठकः - ५ / अनुवाकः - १० / पश्चादयः – २४–२५)

मीढुंष्टम् शिवंतम शिवो नंः सुमनां भव। प्रमे वृक्ष आयुंधं निधाय कृत्तिं वसान् आ चेर् पिनांकं बिभ्रदा गंहि।

(तैत्तिरीयारण्यके प्रपाठकः - ४ / अनुवाकः - ५ / पश्चादयः - १८)

अर्हंन्बिभर्षि सायंकानि धन्वं। अर्हं निष्कं यंज्तं विश्वरूपम्। अर्हं निदन्दंयसे विश्वमब्भुंवम्। न वा ओजीयो रुद्र त्वदंस्ति। (तैत्तिरीयसंहितायां काण्डम् - १ / प्रपाठकः - ३ / अनुवाकः - १४ / पश्चादयः – २४)

त्वमंग्ने रुद्रो असुरो महो दिवस्त्व शर्धो मारुतं पृक्ष ईशिषे। त्वं वातैररुणैर्यास शङ्गयस्त्वं पूषा विधृतः पांसि न त्मना॥ आ वो राजानमध्वरस्य रुद्र होतार सत्ययज् रोदंस्योः। अग्निं पुरा तनियिबोर्चित्ता द्धिरण्यरूपमवंसे कृणुध्वम्॥

॥ ब्रह्मसूक्तम्॥

(तैत्तिरीयब्राह्मणे अष्टकम् - २ / प्रपाठकः - ८ / अनुवाकः - ८ / पश्चादयः - ६६-६९)

ब्रह्म जज्ञानं प्रथमं पुरस्तात्। वि सीमृतः सुरुचो वेन आवः। स बुध्नियां उप मा अस्य विष्ठाः॥६६॥

सृतश्च योनिमसंतश्च विवंः। पिता विराजांमृष्भो रंयीणाम्। अन्तरिक्षं विश्वरूप् आविवेश। तमकैर्भ्यंचिन्त वृथ्सम्। ब्रह्म सन्तं ब्रह्मणा वृधयंन्तः। ब्रह्मं देवानंजनयत्। ब्रह्म विश्वमिदं जगत्। ब्रह्मणः क्षत्रं निर्मितम्। ब्रह्मं ब्राह्मण आत्मना। अन्तरंस्मित्रिमे लोकाः॥६७॥

अन्तर्विश्वंमिदं जगंत्। ब्रह्मैव भूतानां ज्येष्ठम्। तेन कोंऽर्हित् स्पर्धितुम्। ब्रह्मन्देवास्त्रयंस्त्रि॰शत्। ब्रह्मित्रन्द्रप्रजापृती। ब्रह्मंन् ह् विश्वां भूतानि। नावीवान्तः समाहिता। चतस्त्र आशाः प्रचरन्त्वग्रयः। इमं नो युज्ञं नयतु प्रजानन्। घृतं पिन्वंत्रजर्॰ सुवीरम्॥६८॥

ब्रह्मं समिद्धंवत्याहुंतीनाम्।

॥विष्णुसूक्तम् (ऋ०)॥

(ऋ॰सं॰ १.२२.१६)

अतो देवा अंवन्तु नो यतो विष्णुंर्विचक्रमे । पृथिव्याः सप्त धामंभिः॥ इदं विष्णुर्विचंक्रमे त्रेधा नि दंधे पदम्। समूंढमस्य पारसुरे॥ त्रीणि पदा वि चंक्रमे विष्णुंर्गोपा अदांभ्यः। ततो धर्माणि धारयन्॥ विष्णोः कर्माणि पश्यत् यतो व्रतानि पस्पशे। इन्द्रंस्य युज्यः सखां॥ तद्विष्णोः पर्मं पदर सदां पश्यन्ति सूरयः। दिवीव चक्षुरातंतम्॥ तद्विप्रांसो विपन्यवो जागृवारसः समिन्धते। विष्णोर्यत् पर्मं पदम्॥

॥दुर्गा सूक्तम्॥

(तैत्तिरीयारण्यके प्रपाठकः - १० / अनुवाकः - २)

जातवेदसे सुनवाम सोमं मरातीयतो निर्दहाति वेदंः। स नंः पर्षदिते दुर्गाणि विश्वां नावेव सिन्धं दुरिताऽत्यग्निः॥१॥ तामग्निवंणां तपंसा ज्वलन्तीं वैरोचनीं कंर्मफलेषु जुष्टांम्। दुर्गां देवी श्रारंणमहं प्रपंद्ये सुतरंसि तरसे नमः॥२॥ अग्ने त्वं पारया नव्यो अस्मान्थ्रस्वस्तिभिरति दुर्गाणि विश्वां। पृश्वं पृथ्वी बंहुला नं उवीं भवां तोकाय तनयाय शं योः॥३॥ विश्वांनि नो दुर्गहां जातवेदः सिन्धुं न नावा दुरिताऽतिंपर्षि। अग्ने अत्रिवन्मनंसा गृणानौंऽस्माकं बोध्यविता तनूनांम्॥४॥

पृत्ना जित् सहंमानमुग्रम्गि हेवेम पर्माथ्सधस्थांत्। स नः पर्षदितं दुर्गाणि विश्वा क्षामंद्देवो अति दुरितात्यग्निः॥५॥ प्रत्नोषि कमीड्यो अध्वरेषुं सनाच होता नव्यंश्च सिथ्सं। स्वाश्चांग्ने तनुवं पिप्रयंस्वास्मभ्यं च सौभंगमायंजस्व॥६॥ गोभि्जुष्टंम्युजो निषिक्तं तवेन्द्र विष्णो्रनुसश्चरेम। नाकंस्य पृष्ठम्भि संवसानो वैष्णंवीं लोक इह मादयन्ताम्॥७॥

॥श्रीसूक्तम्॥

हिरंण्यवर्णां हरिंणीं सुवर्णरंजतस्रजाम्।

चुन्द्रां हिरण्मेयीं लक्ष्मीं जातंवेदो म आवह॥१॥

तां म् आवंह् जातंवेदो लुक्ष्मीमनंपगामिनींम्।
यस्यां हिरंण्यं विन्देयं गामश्वं पुरुषान्हम्॥२॥
अश्वपूर्वां रंथम्ध्यां हुस्तिनांदप्रबोधिनीम्।
श्रियं देवीमुपंह्वये श्रीर्मादेवीर्जुषताम्॥३॥
कां सोऽस्मितां हिरंण्यप्राकारामार्द्रां ज्वलंन्तीं तृष्तां तुर्पयंन्तीम्। पद्मे स्थितां पद्मवंणां तामिहोपंह्वये श्रियम्॥४॥
चन्द्रां प्रभासां यशसा ज्वलंन्तीं श्रियं लोके देवजुंष्टामुदाराम्।
तां पद्मिनीमीं शरंणमहं प्रपंद्येऽलक्ष्मीमें नश्यतां त्वां वृंणे॥५॥
आदित्यवंणें तप्सोऽधिजातो वनस्पतिस्तवं वृक्षोऽथ
बिल्वः। तस्य फलांनि तप्सा नुंदन्तु मायान्तरायाश्चं बाह्या

अंलक्ष्मीः॥६॥

उपैतु मां देवस्खः कीर्तिश्च मणिना सह। प्रादुर्भूतोऽस्मि राष्ट्रेऽस्मिन् कीर्तिमृद्धिं ददातु मे॥७॥

क्षुत्पिपासामेलां ज्येष्ठामलक्ष्मीं नांशयाम्यहम्। अभूति-मसमृद्धिं च सर्वां निर्णुद मे गृहात्॥८॥

गुन्धुद्वारां दुराधुरूषां नित्यपृष्टां करीषिणीम्। ईश्वरीं सर्वभूतानां तामिहोपेह्वये श्रियम्॥९॥

मनेसः काममाकूतिं वाचः स्त्यमंशीमहि। पृशूनां रूपमन्नस्य मिय श्रीः श्रेयतां यशः॥१०॥

कुर्दमेन प्रजाभूता मृयि सम्भव कुर्दम। श्रियं वासयं मे कुले मातरं पद्ममालिनीम्॥११॥

आपंः सृजन्तुं स्निग्धानि चिक्कीत वंस मे गृहे। नि चं देवीं मातर्ं श्रियंं वासयं मे कुले॥१२॥

आद्रां पुष्करिणीं पुष्टिं सुवर्णां हेममालिनीम्। सूर्यां हिरण्मेयीं लक्ष्मीं जातंवेदो म् आवह॥१३॥

आर्द्रां यः करिणीं यृष्टिं पिङ्गुलां पद्ममालिनीम्। चन्द्रां हिरण्मेयीं लक्ष्मीं जातंवेदो म् आवह॥१४॥

तां म् आवंह् जातंवेदो लक्ष्मीमनंपगामिनींम्। यस्यां हिंरण्यं प्रभूतं गावों दास्योऽश्वांन् विन्देयं पुरुषानुहम्॥१५॥ परिधानीया 13

॥ परिधानीया॥

ॐ नमो ब्रह्मणे नमों अस्त्व्यये नमंः पृथिव्यै नम् ओषंधीभ्यः। नमों वाचे नमों वाचस्पतंये नमो विष्णंवे बृह्ते करोमि॥

